

به ناوی خوای به خشندهو میهره بان
به ناوی گه نه وه
نه نجومه نی نیشتمانیی کوردستان - عیراق

پشت به حوکمی بر گه (1) له ماددهی (56) له یاسای ژماره (1) ی سالی (1992) ی،
هه موار کراوو، له سه ر داوای نه نجومه نی وه زیرانی هه ری می کوردستان - عیراق، نه نجومه نی نیشتمانیی
کوردستان - عیراق له دانیشتی ژماره (14) ی رۆزی (2007/5/7) ی خۆیدا، برپاری دانانی ئەم
یاسایه ی خواره وه ی دا:

یاسای ژماره (10) ی سالی / 2007
یاسای ده زگای گشتی کاروباری مین له هه ری می کوردستان - عیراق
به شی یه که م
پیناسه کان

مادده ی یه که م:

مه به ست له م زاراوانه ی خواره وه مانا کانی به رامبه ریانه بو مه به ستی ئەم یاسایه :
یه که م: هه ری م : هه ری می کوردستان - عیراق .
دوو م: نه نجومه نی وه زیرانی : نه نجومه نی وه زیرانی هه ری می کوردستان - عیراق .
سییه م: ده زگا : ده زگای گشتی کاروباری (مین) له هه ری می کوردستان - عیراق .
چوارم: سه رۆکی ده زگا : ده زگای گشتی کاروباری (مین) له هه ری می کوردستان - عیراق .
پینجه م: نه نجومه نی : نه نجومه نی به ری وه بردنی ده زگا .
شه شه م: سه رۆکی نه نجومه نی : سه رۆکی نه نجومه نی به ری وه بردنی ده زگا .
حه وه تم: (مین) : که ره سه ته ی ته قانده وه، که به شی وه یه کی ئاسایی له قوتوۆیک دا ئاماده ده کری به ئامانجی
کوشتنی که سان و بریندار کردنیان و تیکشکاندننی ئۆتۆمبیل و ویرانکردنی مولک و مالی دیکه و به هۆی ئەو
که سه ، یان ئەو ئۆتۆمبیله ی کراوه به ئامانج ده ته قیندرینه وه، یا خود به هۆی به سه رچوونی کات .
هه شه م: کاروباری مین : ئەو کرده وانه ن که له پیناوی که م کردنه وه یی کاریگه ری ئابووری و ژینگه یی
و کۆمه لایه تی ئەو مینانه یا خود ئەو بره ی که نه ته قیون نه نجام ده درین و ئەو چالاکیانه ش ده گریته وه که
په یوه ستن به لا بردنی مین و هوشیار کردنه وه ی خه لکی له مه ترسیه کانی و یاری ده دانی ئەو که سانه ی که له
نه نجامی ته قینه وه ی ئەو مینانه بوونه ته قوربانی و تیک و پینکدانی یه ده گی عه مبار کراو له مینی نه ته قیو
وهاریکاری و به شداریی کردن له قه ده غه کردنی به کار هینانی (مین) ی دژه تاکه کان له سه ر ئاستی
ده و له تان .

به‌شی دووهم

دامه‌زراندن وئاما نجه‌کان

ماددهی دووهم:

به‌پیی ئەم یاسایه ده‌زگایه‌ک دادهمه‌زری پیی ده‌گوتری (ده‌زگای گشتی کاروباری مین له ههریمی کوردستان - عیراقد) وباره‌گاکه‌ی له هه‌ولیر ده‌بی فه‌رمانبه‌ریک به پله‌ی وه‌زیر سه‌رۆکایه‌تی ده‌کات و به ئەنجومه‌نی وه‌زیرانه‌وه ده به‌سه‌رتێته‌وه.

ماددهی سییه‌م:

ده‌زگا که‌سایه‌تییه‌کی مه‌عنه‌وی و سه‌ر به‌خۆییه‌کی دارایی و کارگی‌ری هه‌یه.

ماددهی چواره‌م:

ئامانجی ده‌زگا به‌دییه‌تانی ئەمانه‌ی خواره‌ویه:

یه‌که‌م: کارکردن له پیناوی پاک‌کردنه‌وه‌ی هه‌موو ناوچه‌کانی هه‌ریم له‌و مینانه‌ی چینه‌دراون و ئەو

ته‌قه‌مه‌نیانه‌ی که له جه‌نگه‌کانی پیشوو دانراو نه‌ته‌وه و نه‌ته‌قیونه‌ته‌وه.

دووهم: کارکردن له پیناوی هوشنار کردنه‌وه‌و رۆشنبیر کردنی هاوولاتیان له هه‌ریمدا له باره‌ی

مه‌ترسییه‌کانی (مین) له ریگه‌ی هۆیه جیاجیاکانی راگه‌یاندن و به‌رنامه‌کانی خویندن دا.

سییه‌م: پیشکەش کردنی یارمه‌تی پیوست بو قوربانیه‌کانی (مین).

چواره‌م: هاویکاری و به‌شداریی کردن له قه‌ده‌غه‌کردنی به‌کاره‌یتانی (مین)ی دژه که‌س و به‌شداریی

کردن له کۆنگره و کۆری نیوده‌وله‌تی په‌یوه‌ندی‌دار به‌کاروباری (مین).

پینجه‌م: هاو ئاهه‌نگی و هاریکاری کردن له‌گه‌ل ری‌کخراوو مه‌لبه‌نده خاوه‌ن پسپۆرییه‌کانی هاو

شیوه‌ی ده‌زگا له‌ناو هه‌ریم و ده‌ره‌وه‌یدا به‌جۆریکی وا که ئامانجه‌کانی ده‌زگا بی‌نیته‌دی.

به‌شی سییه‌م

پیکه‌اته‌کان و ده‌سته‌ل‌اته‌کان

ماددهی پینجه‌م:

ده‌زگا له‌مانه پیک دی :-

یه‌که‌م: سه‌رۆکی ده‌زگا: سه‌رۆکی به‌رپۆه‌به‌ری ده‌زگایه و ده‌بی بروانامه‌ی به‌رای زانکۆی هه‌بیت

وشاره‌زایی پسپۆریشی له‌و بواره‌دا هه‌بیت و به‌برپاری ئەنجومه‌نی وه‌زیران دادهمه‌زریت.

دووهم: جیگری سه‌رۆکی ده‌زگا: ده‌بی بروانامه‌ی به‌رای زانکۆی هه‌بیت و له‌م بواره‌دا شاره‌زا بیت

و جیگه‌ی سه‌رۆک له‌کاتی ئاماده نه‌بوونی ده‌گریتته‌وه‌و به‌برپاری ئەنجومه‌نی وه‌زیران و به‌پله‌ی تایه‌ت

دادهمه‌زری.

سییه‌م: به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی گشتی کاروباری و دارایی: فه‌رمانبه‌ریک به‌پله‌ی به‌رپۆه‌به‌ری گشتی سه‌رۆکایه‌تی

ده‌کات که بروانامه‌ی به‌رای زانکۆی هه‌بیت و خاوه‌ن شاره‌زایی و پسپۆری بیت.

چوارەم: بەرپۆه بەرایەتی گشتی کاروباری ھونەری: بەرپۆه بەریکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات کە بروانامە بەرایی زانکۆی ھەبێت و خواوەن شارەزایی و پەسپۆر بێت.

پنجەم: دەزگا لە ھەر پارێزگایەک لە پارێزگاکانی ھەرێم بەرپۆه بەریکی گشتی بۆ کاروباری (مینی دەبی و ھەر یەکیان بەرپۆه بەریکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات کە بروانامە بەرایی زانکۆی ھەبێت و خواوەن شارەزایی و پەسپۆر بێت.

ماددە ۵ شەشەم:

دەزگا ئەنجومەنیکی کارگری دەبێت و لەمانە خوارەو پیکدی: -

یە کەم : سەرۆکی دەزگا / سەرۆکە.

دووەم: جیگری سەرۆکی دەزگا / ئەندامە و لەکاتی ئامادە نەبوونی سەرۆک سەرۆکایەتی

ئەنجومەن دەکات.

سییەم: بەرپۆه بەرە گشتیەکانی دەزگا / ئەندام.

چوارەم: ھەر شارەزایەک یان راویژکاریک سەرۆک دەزگا دەستیشانی بکات لەناو دەزگا یا لە دەرەویدا، بەبی ئەوێ مافی دەنگدانی ھەبێت.

ماددە ۶ ھوتەم:

سەرۆکی دەزگا ئەم دەستەلاتانە خوارەوێ دەبێت:

یە کەم: بەرپۆه بەرەنی کاروباری دەزگا.

دووەم: پەسندکردنی مۆلەتدانی کاری ریکخراو و کۆمپانیا (ناوخوا و بیانیەکان) ئەوانە کار لە بواری کاروباری (مینی) دەکەن، و لەلای وەزارەتە پەيوەندیدارەکانی حکومەتی ھەرێم تۆمارکراون.

سییەم: بەستی گریبەست لەگەڵ کەس و ریکخراوی ناوخوای کە کار لە بواری کاروباری مینی دەکەن و لەگەڵ کۆمپانیا و لایەنی بیانی و ئەمەش بەرەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران دەبێت.

چوارەم: کارکردن لە پیناوی ئالوگۆرکردنی شارەزایی و زانیاری لەگەڵ دەولەتان و ریکخراوە پەيوەندیدارەکان لە بواری کاروباری مینی و ئەمەش بەرەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران دەبێت.

پنجەم: پینسینازکردنی دامەزراندنی فەرمانبەران لە دەزگادا.

شەشەم: پەسندکردنی قەرەبووکردنەو بۆ ئەو ھاوکارانە دەزگا کە تووشی پیکان یان مردن

دەبن لە ئەنجامی جیبەجی کردنی ئەرکی سەرشانیان یان بەھۆیەو.

ھوتەم: دەرچوواندنی رینمای پۆیست بۆ ئاسانکاری جیبەجی کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ھەشتەم: سەرۆک بۆی ھەبە بەشیک لە دەستەلاتەکانی بەجیگرە کە یان بەرپۆه بەرە گشتیەکانی دەزگا کە بسپیریت.

ماددە ۷ ھەشتەم:

ئەنجومەنى كارگىرى ئىم كارو تايىبەتمەندىيانەى خوارەو ەيان دەبى:۔

يەكەم: ئامادە كەردنى ەموو زانىارىيە كى پەيوەندىدار بە كاروبارى (مىن) و دەستىشان كەردنى گەنگەرتىيان لە بوارى نەھىشتى (مىن) دا.

دووەم: كار كەردن لە پىناوى ھاو ئاھەنگى و رىكخستى پروسە كانى لابرەدى (مىن) لە گەل ەموو فەرمانگە و دەزگا حكومەتە پەيوەندىدارە كان لە حكومەتى ھەرىمدا.

سىيەم: نەخشە كىشانى سىياسەتى گشتى دەزگا لە مەيدانى كاروبارى مىن لە چوارجىوھى حوكمە كانى ئىم ياسايە دا.

چوارەم: ئامادە كەردنى راپورتى سالانە و بەرز كەردنەوھى بۆ ئەنجومەنى وەزىران كە ەموو چالاكى و كارى جىيە جى كراو و كىشە و پىشنىازە كانى دەزگى تىدا دىارى دە كرىت.

پىنجەم: دانانى پلانىكى سالانە و پىنج سالى و درىژ خايەن بۆ دەزگا كە.

شەشەم: ئامادە كەردنى بودجەى گشتى دەزگا كە و بەرز كەردنەوھى بۆ ئەنجومەنى وەزىران بۆ پەسند كەردنى.

ماددەى نۆيەم:

يەكەم : كۆبوونەوھى ئەنجومەن بەسەرۆكايەتى سەرۆكى دەزگا دەبىت ولە كاتى ئامادە نەبوونى دا جىگەرە كەى جى دە گرىتەوھ.

دووەم: ئەنجومەن بە شىوھىە كى ئاسايى بە بانگھىشتى سەرۆكى دەزگا ھەر سى مانگ جارىك بە لانى كەم كۆدەبىتەوھ لەسەر داواى سەرۆك يا لەسەر داواى سىيە كى ئەندامانى و گەر پىوستىشى كەرد بە شىوھىە كى نائاسايى كۆدەبىتەوھ.

سىيەم: رادەى ياسايى ئەنجومەن بە ئامادەبوونى زۆرىنەى ئەندامانى تەواو دەبىت و بىرپارە كان بە زۆربەى دەنگى ئامادەبووان و ەردە گىرى ولە كاتى يە كسانى بوونى دەنگە كان ئەوا ئەو لايەنە پەسند دە كرىت كە سەرۆك دەنگى تىدا داوھ.

بەشى چوارەم

حوكمە دارايىە كان

ماددەى دەيەم:

داھاتە كانى دەزگا لەمانەى خوارەو پىكەدى:۔

يەكەم : ئەو پارانەى كە حكومەتى فېدرال و حكومەتى ھەرىم لە بودجەى گشتى بۆى تەرخان دە كات.

دووەم : ئەو بەخشىن و پىتاكانەى كە رىكخراوھ نىو دەولتەتە كان و رىكخراوھ سەر بە نەتەوھ يە كگرتووھ كان و رىكخراوھ دەولتەتى و نا حكومىە كان بۆ ھەرىمى تەرخان دە كەن.

سىيەم: ئەو بەخشش و پارمەتە خۆ جىيانەى كە بۆى دىت بەمەرجىك بىانى بن و بەرەزامەندى ئەنجومەنى وەزىران بىت.

ماددەى يازدەم:

دەزگا لەباج ورەسمەکان دەبووردی.

ماددە دوازدەم:

یەكەم: لە وەرگرتنەوهی قەرزەکانی دەزگا ، یاسای وەرگرتنەوهی قەرزەکانی حکوومەت پیادە دەکریت.

دووهم : ژمیریاری دەزگا دەکەوێتە بەر پشکنینی چاودیری دارایی.

بەشی پینجەم

حوکەمەکوۆتاییەکان

ماددە سێزدەم:

دەزگا مافی ئەوهی هەیه، کەس یان ئەو لایەنەکانی کە بێ مۆلەت ورەزامەندی فەرمی دەچنە ناو کێلگەکانی مین، هەر وەها ئەو لایەنەکانی نیشانە دیاریکراوەکان بۆ نیشانکردنی ناوچەپیس بوووەکان بە (مین) دەگۆرن بداتە دادگا بۆ ئەو نیشانەکانی کە ئەو مۆلک و مالی هەریمن.

ماددە چوار دەم :

دەزگای بۆی هەیه:-

یەكەم: دەرمانەکانی مەترسی بۆ فەرمانبەران دەزگا تەرخان بکات بە پێی سروشتی کاری هەر یەکیان و پادەکانی کاریگەری راستەوخۆ و ناراستەوخۆ.

دووهم : دلنایی کردنەوهی هاوکارانی دەزگا لە دژی مەترسی رووداوی (مین) ولەکاتی پرۆسەکانی کاروباری (مین)دا.

ماددە پاز دەم:

خزەمتکردن لە ریکخراوەکانی سەر بەنەتەوه یەگرتوووەکان و ریکخراوە ناوخرۆیی و خۆجێتی و بیانی کە کار لە بواری کاروباری (مین) لە هەریمدا دەکەن بۆ مەبەستی خزەمتی فرمان بۆ کارمەندانی دەزگا حیساب دەکریت.

ماددە شانز دەم:

سەرۆکی دەزگا بۆی هەیه رینمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەر بچوێتی.

ماددە هەژ دەم:

کاربەهیچ دەقیکی یاسایی یا بریاریک ناکرێ گەر لە گەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆک بێت.

ماددە هەژ دەم:

پێکھاتەکانی دەزگا بەپێرەو دەسێشان دەکرین.

ماددهی نۆزدهم:

دهبی نهنجومهنی وهزیران حوكمه كانی ئەم یاسایه جییه جی بکهن.

ماددهی بیسته م:

ئەم یاسایه له رۆژی دەرچوواندنیه وه جییه جی ده کریت وله رۆژنامهی فهرمی (وهقائعی کوردستان) بلاوده کریته وه.

عدنان موختی **سه رۆکی نهنجومهنی نیشتمانی** **کوردستان - عێراق**

- هۆیه کانی دەرچوواندنی ئەم یاسایه -

له بهر ئەو بارودۆخه نائاساییه که عێراق به گشتی و کوردستان به تایبهتی پێیدا تیپه رین که خۆی له حکومهته دکاتۆرییه یه که له دوا یه که کاندایه دهنواند، به تایبهتی رژیمی به عسی له ناوچوو به هۆی هه لگه رساندنی چهنده ها جهنگ له دژی گه لی کوردستان وه له مه ته کانی جینۆساید، جگه له جهنگی عێراق - ئێران وه وهی لیان که وتۆته وه له بلاو بوونه وهی کیلگه ی مین وته قه مه نی له گه لی ک شوینی هه ریم دا به شیوه یه کی چر، ئەمانه ش بوو نه ته مایه ی دروستکردنی مه ترسی گه لی ک ترسناک و تراژیدی بۆ هاوولاتییان و بۆ ئەوهی حکومه تی هه ریمی کوردستان بتوانی ئەو ئه رکه کانه ی سه ر شانی به رامبه ر به و مه ترسیانه جییه جی بکات و ئاسانکاری بۆ کاری ریکخراوه نیو ده وله تی و حکومه تییه کان بکات بۆ به شداری کردن له مه میدانه پهبایه خ وزیندوو وه له پیناوی پاککردنه وهی هه ریم له و که ره سه ته ترسناکانه و له دواپشدا دوورخسته وهی هوولاتییان له مه ترسییه کانی، ئەوه ش مه میدانه که له به رده م پرۆسه ی گه شه سه ندن و په ره پیدانی ژیرخانی هه ریم فه راوانتر ده کات، بۆیه ئەم یاسایه دەرچووینرا.

تیببیلی: ئەم یاسایه دوا ی په سندکردنی له لایهن سه رۆکی هه ریمی کوردستان - وه له ژماره (68) سالی هه شه ته م - ی رۆژی 2007/7/5 رۆژنامه ی (وهقائعی کوردستان) بلاو کراوه ته وه.